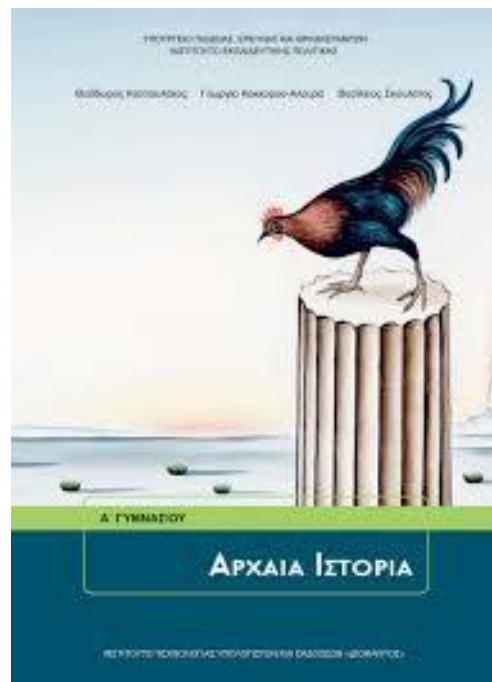

10^ο Γυμνάσιο Βόλου
Εξ αποστάσεως εκπαίδευση 2020-2021

ΙΣΤΟΡΙΑ΄Α ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

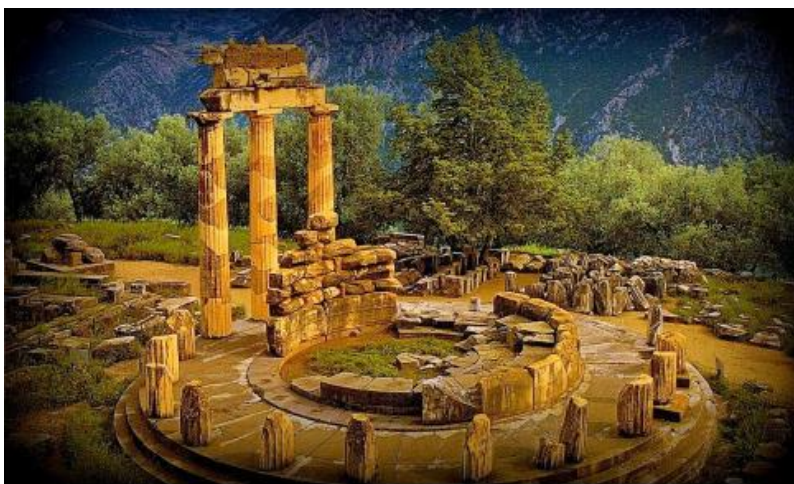

100 x 1242

**ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ ΚΑΙ ΜΑΝΤΕΙΑ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ
ΕΛΛΑΔΑ**

Διδάσκων καθηγητής: Νίκος Παπακωνσταντίνου

Πανελλήνιοι θεσμοί, γιορτές και αγώνες στην αρχαία Ελλάδα

1. Ποια ήταν τα στοιχεία εκείνα που ένωναν τους αρχαίους Έλληνες, παρά την πολυδιάσπαση της χώρας σε πόλεις κράτη;

-Η επαφή των αρχαίων Ελλήνων με τους άλλους λαούς τούς βοήθησε να αποκτήσουν σαφή ιδέα για την ενότητά τους, παρά το γεγονός ότι ήταν χωρισμένοι σε πολλές πόλεις-κράτη.. **Μιλούσαν όλοι, με κάποιες διαφορές φυσικά, την ίδια γλώσσα και λάτρευαν τους ίδιους θεούς. Ήδη την εποχή αυτή επικρατεί και η ονομασία Έλληνες.** Οι αποστάσεις που τους χώριζαν, καθώς και οι δυσκολίες της ζωής σε διάφορους τόπους ενίσχυαν ένα αίσθημα νοσταλγίας για την κοινή τους καταγωγή. Η ικανοποίηση του αισθήματος αυτού και η ιδέα ότι ανήκαν στον ίδιο λαό δημιούργησαν την ανάγκη συμμετοχής σε εκδηλώσεις πανελλήνιου χαρακτήρα. Χαρακτηριστικό όλων αυτών είναι το παρακάτω κείμενο του Ηροδότου:

ΟΙ ΚΟΙΝΟΙ ΔΕΣΜΟΙ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Σπαρτιάτες και Αθηναίοι συμφωνούν να αντιμετωπίσουν ενωμένοι τον περσικό κίνδυνο. Ειδικότερα, απαντώντας οι Αθηναίοι στους απεσταλμένους της Σπάρτης δηλώνουν: «Οι Έλληνες όλοι είναι από το ίδιο αίμα, έχουν την ίδια γλώσσα, έχουν ναούς και αγάλματα θεών και θυσίες όλα κοινά και συνήθειες ίδιες».

Ηρόδοτος, Ιστορία, 8. 144.

2. Τι ήταν τα μαντεία των αρχαίων Ελλήνων;

- Τα μαντεία ήταν θρησκευτικοί θεσμοί και ιεροί χώροι για τους αρχαίους Έλληνες, που κατέφευγαν σ' αυτά για να λάβουν χρησμούς («θεϊκές προβλέψεις»-προγνώσεις) για το μέλλον, Πιο γνωστό απ' όλα στάθηκε το μαντείο του Απόλλωνα στους Δελφούς, που έδινε χρησμούς μέσω της ιέρειας Πυθίας, οι οποίοι συχνά ήταν διφορούμενοι (όχι ξεκάθαροι στο νόημα, *λοξοί χρησμοί*). Γι' αυτό κι ο Απόλλων στα αρχαία κείμενα αποκαλείται *Λοξίας*). Τα μαντεία –και κυρίως εκείνο των Δελφών– απέκτησαν μεγάλη δύναμη, οικονομική και πολιτική στην αρχαιότητα.

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα μας δίνει το παρακάτω κείμενο:

«Ένα από τα γνωστότερα παραδείγματα αμφίβολου χρησμού είναι η απάντηση του μαντείου στον βασιλιά των Λυδών Κροίσο. Είχε ρωτήσει αν θα κέρδιζε πολεμώντας με τους Πέρσες. Ανάμεσα στα δύο βασίλεια ήταν το ποτάμι Άλυσ. Το μαντείο απάντησε: **Αν ο Κροίσος διαβεί τον Άλυ, θα καταστρέψει ένα μεγάλο κράτος.** Ο Κροίσος ερμήνευσε τον χρησμό όπως του άρεσε, έκαμε τον πόλεμο, αλλά νικήθηκε. Τότε όλοι κατάλαβαν ότι το μαντείο εννοούσε ότι ο Κροίσος περνώντας τον Άλυ, δηλαδή κηρύσσοντας τον πόλεμο κατά των Περσών, θα καταστρέψει το δικό του κράτος. »

Φ.Μ. Πέτσα, Δελφοί, εκδ. Κρήνη 1983, σ. 12

3. Τι ήταν οι αρχαίες οι αμφικτιονίες;

-Οι αμφικτιονίες ήταν ενώσεις μεταξύ των ελληνικών πόλεων γύρω από ένα ιερό π.χ. η δελφική αμφικτιονία γύρω από το μαντείο των Δελφών) με αρχικό σκοπό τη λειτουργία και την ασφάλεια του ιερού. Στην αμφικτιονία μετείχαν δυο αντιπρόσωποι από κάθε πόλη κράτος. Σταδιακά, ο θεσμός των αμφικτιονιών έγινε και πολιτικός θεσμός, με ρόλο στις πολιτικές εξελίξεις της Ελλάδας, ενώ συντέλεσαν στην προώθηση μιας «πανελλήνιας ιδέας», δηλαδή ενότητας των ελληνικών πόλεων κρατών. (Αργότερα ο Φίλιππος της Μακεδονίας στήριξε τα σχέδιά του για την ηγεμονία πάνω σε όλη την Ελλάδα, στη δελφική αμφικτιονία.)

3. Τι ήταν οι πανελλήνιοι αγώνες και ποιοι ήταν οι πιο ξακουστοί από αυτούς;

- Ήταν θεσμοθετημένοι αγώνες στους οποίους έπαιρναν μέρος όλοι οι Έλληνες. Οι αγώνες αυτοί τελούνταν σε τακτά χρονικά διαστήματα. Τέτοιοι ήταν **τα Νέμεα (στη Νεμέα της Κορινθίας), τα Πύθια (στους Δελφούς), τα Ίσθμια και τα Ολύμπια (ή Ολυμπιακοί αγώνες).**

Σπουδαιότεροι απ' όλους ήταν οι Ολυμπιακοί Αγώνες, που θεσπίστηκαν το 776 π.Χ. και τελούνταν κάθε τέσσερα χρόνια στο στάδιο της αρχαίας Ολυμπίας στην Ηλεία (δυτική Πελοπόννησο). Γίνονταν προς τιμήν του Δία και του Ηρακλή. Ο νικητής αθλητής έπαιρνε ως βραβείο του τον κότινο, ένα στεφάνι από κλαδί ελιάς και κέρδιζε τη δόξα, την αγάπη και το θαυμασμό όλων των Ελλήνων. Πριν τους αγώνες προηγούνταν ανακωχή στους πολέμους μεταξύ των πόλεων κρατών (η ολυμπιακή εκεχειρία).

Με την έννοια αυτή οι πανελλήνιοι αγώνες και προπάντων οι Ολυμπιακοί αγώνες συνέβαλαν στην καλλιέργεια της «πανελληνίας ιδέας».

Για τη σημασία των αρχαίων Ολυμπιακών αγώνων μας μιλούν τα παρακάτω κείμενα από την αρχαία αλλά και τη νεότερη ελληνική γραμματεία:

Α. ΚΑΛΛΙΠΑΤΕΙΡΑ

Κάποτε, λένε, μια ηλικιωμένη γυναίκα πήγε στην Ολυμπία, μπήκε στο στάδιο, στάθηκε σε μια γωνιά και παρατηρούσε τους αθλητές που αγωνίζονταν. Όταν όμως την είδαν οι Ελλανοδίκες, της έκαναν παρατηρήσεις, γιατί τόλμησε να μπει στο στάδιο. Εκείνη τότε απάντησε: Σε ποια άλλη γυναίκα ο θεός, που λατρεύεται εδώ, έδωσε τέτοια ευκαιρία

να καυχιέται πως έχει πατέρα, τρία αδέρφια ολυμπιονίκες και τώρα τον γιο της έτοιμο να αγωνιστεί;

Αισχίνης, Επιστολαί, 4. 5.

Λορέντζος Μαβίλης (1860-1912)

«Καλλιπάτειρα»

-Αρχόντισσα Ροδίτισσα, πώς μπήκες;
Γυναίκες διώχνει μια συνήθεια αρχαία
εδώθε.* - Έχω εν' ανίψι, τον Ευκλέα,
τρί' αδέρφια, γιο πατέρα ολυμπιονίκες·

να με αφήσετε πρέπει, Ελλανοδίκες,
κι εγώ να καμαρώσω μες στα ωραία
κορμιά, που για τ' αγρίλι* του Ηρακλέα
παλεύουν, θαυμαστές* ψυχές αντρίκιες.

Με τις άλλες γυναίκες δεν είμ' όμοια·
στον αιώνα το σόι μου θα φαντάζει
με της αντρείας τα αμάραντα προνόμια.

Με μάλαμα* γραμμένος το δοξάζει
σ' αστραφτερό κατεβατό μαρμάρου*
ύμνος χρυσός τ' αθάνατου Πινδάρου!*

Λ. Μαβίλης, *Τα Ποιήματα*,
Ίδρυμα Κώστα και Ελένης Ουράνη

* **εδώθε**: από εδώ * **αγρίλι**: στεφάνι από αγριελιά * **θαυμαστές**: θαυμαστές * **μάλαμα**: χρυσάφι * **κατεβατό μαρμάρου**: επιγραφή πάνω σε μάρμαρο * **Πίνδαρος**: σημαντικός αρχαίος ποιητής, που με επινίκιες ωδές υμνούσε τους ολυμπιονίκες

Β. Κωστής Παλαμάς (1859-1943)

Ο Ολυμπιακός ύμνος

Αρχαίο Πνεύμ' αθάνατον, αγνέ πατέρα
του ωραίου, του μεγάλου και τ' αληθινού,
κατέβα, φανερώσου κι άστραψ' εδώ πέρα
στη δόξα της δικής σου γης και τ' ουρανού.

Στο δρόμο και στο πάλεμα και στο λιθάρι,
στων ευγενών Αγώνων λάμπσε την ορμή,
και με τ' αμάραντο στεφάνωσε κλωνάρι
και σιδερένιο πλάσε κι άξιο το κορμί.

Κάμποι, βουνά και πέλαγα φέγγουν μαζί σου
σαν ένας λευκοπόρφυρος μέγας ναός,
και τρέχει στο ναό εδώ προσκυνητής σου,
Αρχαίο Πνεύμ' αθάνατο, κάθε λαός.

Κ. Παλαμάς, *Άπαντα*, τόμ. 3, Μπίρης

Στους αρχαίους Έλληνες, επίσης, ένας πολύ συνηθισμένος τρόπος για να υπάρξει μια κοινή χρονολόγηση των ιστορικών γεγονότων σε όλες τις πόλεις κράτη είναι η μέτρηση του χρόνου και ο προσδιορισμός των γεγονότων σύμφωνα με τις Ολυμπιάδες (δηλ. το διάστημα της τετραετίας που μεσολαβούσε ανάμεσα σε δυο Ολυμπιακούς Αγώνες)

Στην παρακάτω πηγή του σχολικού βιβλίου διαβάζουμε:

ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΔΕΣ

Ο υπολογισμός του χρόνου κατά Ολυμπιάδες εισήχθη στην αρχαία Ελλάδα από τον ιστορικό Τίμαιο τον Ταυρομενίτη (352-260 π.Χ.), ο οποίος κατέγραψε διάφορα γεγονότα κατά Ολυμπιάδες τις οποίες παρέβαλε προς τους καταλόγους των επώνυμων αρχόντων στην Αθήνα, των εφόρων στη Σπάρτη και των ιερειών της Ήρας στο ναό της στο Άργος. Ως πρώτη Ολυμπιάδα θεωρήθηκε εκείνη του 776 π.Χ. κατά την οποία νικητής στον αγώνα δρόμου ήταν ο Ηλείος Κόροιβος. Τη συνήθεια του Τίμαιου, να μνημονεύονται γεγονότα κατά Ολυμπιάδες, ακολούθησαν ο Πολύβιος, ο Διόδωρος κ.ά. Το σύστημα αυτό ήταν σε χρήση μέχρι τον 4ο αιώνα μ.Χ.

Για να υπολογιστεί σε ποιο έτος αντιστοιχεί κάθε έτος μιας Ολυμπιάδας ακολουθείται ο εξής υπολογισμός: πολλαπλασιάζεται επί 4 ο αριθμός της προηγούμενης από τη δεδομένη Ολυμπιάδα και στο γινόμενο προστίθεται ο αριθμός του ζητούμενου έτους (1ο, 2ο, 3ο, 4ο) και το άθροισμα αφαιρείται από το 777. *Παράδειγμα: για να βρεθεί το πρώτο έτος της 46ης Ολυμπιάδας έχουμε: $45 \times 4 = 180 + 1 = 181$, $777 - 181 = 596$. Το πρώτο έτος δηλαδή της 46ης Ολυμπιάδας ήταν το 596 π.Χ.*

Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος-Λαρούς-Μπριτάνικα (εκδ. «Το Βήμα»).

